

DE REGISTER-ACCOUNTANTSWET DOOR DE
TWEDE KAMER AANVAARD

door Prof. A. M. van Rietschoten

De 26e October 1961 mag in de geschiedenis van het accountantsberoep in Nederland als een bijzondere dag vermeld blijven. Op die dag heeft de Tweede Kamer het ontwerp van Wet op de register-accountants bij zitten en opstaan aangenomen. De pessimisten onder ons hebben dus ongelijk gekregen; al was de ervaring met pogingen het beroep een wettelijke status te geven in menig opzicht gereede aanleiding tot pessimisme.

Thans is het uitzicht geopend, dat een nieuwe fase in de ontwikkeling van het beroep in Nederland zal worden begonnen. Daarin ligt de aanleiding om op dit ogenblik eens stil te staan bij enkele aspecten, die in dat verband van betekenis zouden kunnen blijken.

In de gedachtenwisseling ter openbare zitting in de Kamer mag opvallend heten, dat de nadruk in het gemeen overleg minder werd gelegd op hetgeen in de wet zou worden geregeld, dan op hetgeen niet in die regeling zou zijn begrepen. Het waren niet de register-accountants, maar het waren de niet-register-accountants, waar de meeste belangstelling naar uitging. Hetgeen daarover is gezegd en is toegezegd, is zeker van belang voor de register-accountants, omdat het vaag en daarom gevaarlijk is. Het zal overigens moeten blijken wat de naaste toekomst in dit verband zal brengen; voorsnog moet dat in een bespiegeling over de nieuwe fase in de beroepsontwikkeling buiten beschouwing blijven.

Het door de Tweede Kamer aanvaarde wetsontwerp betekent in eerste instantie een consolidatie van de stand van het beroep, zoals die door de inspanning der beroepsgenoten is geworden. Een inspanning, die is gedragen door het inzicht, dat de beroepsfuncties slechts doelmatig kunnen worden vervuld, indien een voldoende niveau van betrouwbaarheid en deskundigheid van elke beroepsgenoot kan worden verwacht.

Er is alle aanleiding bij deze gelegenheid stil te staan bij hetgeen voorgaande generaties van beroepsgenoten uit overtuiging hebben verricht, om dit mogelijk te maken. Zó groot is het aantal van hen, die daaraan onmisbare bijdragen hebben gegeven, dat slechts de namen van enkele der aanvoerders kunnen worden genoemd. Het zijn Limperg, Van Dien, Frese, Hogeweg, Dijker, Reder en Kraayenhof, indien ik mij beperk tot degenen, aan wie de hoge onderscheiding van lid van verdienste van het N.I.v.A. is verleend.

In de Kamer-discussie klonk dan ook wel twijfel of hetgeen bereikt is nog wel een wettelijke regeling nodig maakt. Naar mijn overtuiging mag van de wet een gunstiger effect worden verwacht, naar mate zij meer een uitsluitend consoliderend effect zal hebben.

Indien het in de spanningen der vrije maatschappelijke krachten gegroeide niet ongunstig zal worden beïnvloed, mogen er zeker gunstige verwachtingen zijn. De maatschappelijke status van het beroep zal er dan door worden verhoogd. Ofschon dat voor de beroepsgenoten aangenaam zal zijn, zie ik daarin toch niet het belangrijkste voordeel. De verhoging van de maatschappelijke status zal een positieve bijdrage kunnen geven aan de doelmatige vervulling van de hoofdfunctie van het beroep. Het gezag waarmee de functie van controleur, vertrouwensman van

het maatschappelijk verkeer, wordt vervuld, verhoogt haar doelmatigheid. De versterking van dat gezag is daarom een algemeen belang.

Indien het hier besproken effect der register-accountantswet tevens zou meebrengen een toeneming van het aantal jongeren, dat de animo zal tonen tot dit beroep te gaan behoren, zal ook daarmee het algemeen belang zijn gediend. Een voldoende hoog niveau kan in de controlerende functie slechts dan duurzaam worden behouden, indien er een voldoende aantal bekwame jongeren zal zijn om de nog steeds toenemende maatschappelijke behoefte te vervullen.

Terwijl ook voor andere maatschappelijke functies het beschikbaar aantal van deskundige functionarissen belangrijk is, moet voor de functie van de controlerend accountant dit kwantitatief aspect van doorslaggevende betekenis worden geacht.

Op het gebied der internationale verhoudingen in het beroep zal de wettelijke status tevens van belang zijn. Te meer nu in het kader van de E.E.G. een coördinatie der vrije beroepen wordt nagestreefd.

Doordat het Nederlands Instituut van Register-accountants een beroepsopleiding zal geven en examen voor de toelating tot het register zal afnemen, zal op het gebied der opleiding tot het beroep buiten het hoger onderwijs een sanering worden verkregen, die ook tot de voordelen mag worden gerekend.

De aandacht mag nog worden gevestigd op de toezegging, die de Staatssecretaris aan de Kamer heeft gedaan: „dat het naar zijn mening zeker niet wenselijk en ook niet te verwachten is, dat in wettelijke voorschriften ook buiten de gevallen, waarin een hoge graad van deskundigheid vereist is, de hoedanigheid van register-accountant zal worden vereist”. Daarmede is te kennen gegeven, dat het niet in het voornemen der regering ligt te bevorderen, dat, na het tot stand komen van de wet uitsluitend de register-accountant tot de vervulling van bepaalde functies bevoegd zal zijn, behalve in de gevallen, waar zulks dringend noodzakelijk zou zijn.

Hierbij mag in de eerste plaats worden opgemerkt, dat zulk een toezegging alleen mogelijk moet worden geacht in de omstandigheden van een regeling, die niet verder gaat dan de onderhavige. Overigens acht ik het gereleveerde voornemen van de regering, zoals de Staatssecretaris dat heeft uitgedrukt, vooralsnog in het belang van het beroep. Met de in de register-accountantswet gegeven regeling gaat het beroep een herconstituerende periode tegemoet. De beroepsreglementering moet opnieuw worden behandeld; zulks in de meest moeizame procedure, n.l. die van de ledenvergadering, welke naar moet worden aangenomen ook in de toekomst zal moeten besluiten bij gekwalificeerde meerderheid. Dat zal het geval zijn na de toetreding o.m. van de niet-gediplomeerde accountants, die op grond van de overgangsbepalingen zullen worden toegelaten. Dit moet terecht zo geschieden om de consolidatie van het thans bereikte tot stand te brengen. Maar daar zal een aantal jaren na het in werking treden van de wet mee gemoeid zijn. Gedurende die periode moeten aan de groep der register-accountants nog geen hoge eisen van homogeniteit gesteld worden.

Eerst later zal aan zulke eisen kunnen worden voldaan. En ook eerst dan zal de omstandigheid zijn geschapen, die exclusieve toelating tot bepaalde functies effectief kan maken.

Uit de behandeling in de Kamer is niet gebleken, dat de publiekrechtelijke vorm, welke aan de regeling is gegeven, dringend gewenst, laat staan noodzakelijk moet worden geacht. Op dat punt moest eerder van voorkeur in algemener ver-

band worden gesproken. Daarmede hebben overigens degenen, die de publiek-rechtelijke organisatie van het bedrijfs- en beroepsleven voorstaan, de mogelijkheid geschapen daarin een beroepsgroepering op te nemen, die als een bijzonder gunstig voorbeeld kan gelden van waar een beroepsorganisatie toe in staat is. Allerwege is betoogd, zowel door voorstanders als door tegenstanders van het wetsvoorstel, dat de tot N.I.v.A. en V.A.G.A. behorende accountants een goed geregelde beroepsgroep uitmaken.

Grote waardering mag men hebben voor de gronden, waarop de regering gemeend heeft de wens, van de zijde van het coöperatiewezen geuit, te moeten afwijzen. De regering werd van die zijde verzocht het daarheen te leiden, dat accountants in dienst van z.g. top-coöperaties de functie van vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer zouden mogen vervullen, d.w.z. dat deze accountants in dienstbetrekking verklaringen over de jaarstukken van coöperaties ten behoeve van anderen dan hun werkgevers zouden mogen geven. Van regeringszijde is ten rechte gesteld, dat deze aangelegenheid in het kader van de ontworpen wet behoort tot de autonome bevoegdheden van de beroepsgroep. Van een verlet tegen het algemeen belang kon in dit verband niet worden gesproken. Mitsdien heeft de regering gemeend hier geen invloed op te mogen uitoefenen en nog minder een daartoe strekkende wijziging aan te brengen in de als overgangsmaatregel bij algemene maatregel van bestuur te geven beroepsregelen. Indien dit oordeel een voorteken mag zijn van de wijze, waarop de regering bereid zal zijn de autonomie van het komende N.I.v.R.A. te ontzien, dan moet dit nog eens accentueren in hoe grote mate de betekenis van de te treffen regeling zal afhangen van hetgeen de beroepsgenoten in de toekomst bereid en in staat zijn er van te maken.

In dat verband wil ik dan nog wel stilstaan bij het compromis, waarin de Kamer en de regering elkaar bij dit wetsvoorstel hebben gevonden. Er zullen ten minste drie jaren moeten verlopen tussen het tijdstip, waarop de wet zal zijn aangenomen en de overgangsbepalingen gaan werken, en het tijdstip, waarop de overige bepalingen van de wet van kracht worden en dus het Nederlands Instituut van Register-accountants zal gaan fungeren.

Daarmee zal er dan in de toekomst voor de accountants op wie deze regeling van toepassing is, terecht, slechts één beroepsorganisatie bestaan. Allen, die in het register zullen zijn ingeschreven, zullen daar deel van uitmaken. In de drie wachtjaren, die wij nu tegemoet gaan, zal moeten blijken of het beroep het inzicht opbrengt, dat al het mogelijke moet worden gedaan om de omstandigheden, waaronder het N.I.v.R.A. zal gaan fungeren, zo gunstig mogelijk te maken. Daartoe zal een tijdrovende voorbereidende arbeid op het gebied van de reglementering moeten behoren. Maar bovenal een activering van al hetgeen van de beroepsorganisatie uitgaat.